37 020 VII Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2027

37 020 B Vaststelling van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2027

37 020 C Vaststelling van de begrotingsstaat van het provinciefonds voor het jaar 2027

Nr. 6 Brief van de Algemene Rekenkamer

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 22 september 2026

Het budgetrecht is een essentieel parlementair recht. De eerste stap daarin is: het parlement keurt vooraf begrotingswetsvoorstellen goed. Alleen met instemming van het parlement kan het kabinet de begroting uitvoeren. Ieder jaar stuurt de Algemene Rekenkamer de Tweede Kamer aandachtspunten bij de ontwerpbegrotingen van de ministeries ten behoeve van de begrotingsbehandeling.

Deze brief gaat in op de ontwerpbegroting 2027 (begrotingshoofdstuk VII) van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en (B) Gemeentefonds en (C) Provinciefonds.

De onderwerpen in deze begrotingsbrief zijn:

1. navolgbaarheid van het geld
2. sturen op resultaten
3. risico’s en beheer

In de bijlage bij deze brief staan de onvolkomenheden vermeld uit ons Verantwoordingsonderzoek 2025.

1. Navolgbaarheid van het geld

De ontwerpbegrotingen moeten de Tweede Kamer inzicht bieden in de beleidsvoornemens van het kabinet en de daarmee gemoeide uitgaven en ontvangsten. De ontwerpbegroting 2027 is de eerste van het kabinet-Jetten. In de Voorjaarsnota zijn de voorgenomen intensiveringen en/of bezuinigingen uit het coalitieakkoord verwerkt. Het is belangrijk dat deze maatregelen of eventuele aanpassingen in de ontwerpbegroting voor 2027 goed te volgen zijn.

Wij selecteerden 2 intensiveringen uit het coalitieakkoord die in 2027 ingaan en gingen na of deze herkenbaar zijn opgenomen in de ontwerpbegroting. Het gaat om:

- Incidenteel € 200 miljoen voor het Gemeenschapsfonds, een nieuwe regeling van de minister van BZK. Dit fonds is bedoeld om ontmoetingsplekken in met name dorpen, oudere wijken en nieuwbouwwijken te ondersteunen. Het geld komt terecht bij voorzieningen zoals buurthuizen, verenigingsgebouwen en dorpswinkels. In 2027 zou het gaan om € 50 miljoen.

- In de ontwerpbegroting van BZK is terug te vinden dat er voor 2027 € 30 miljoen van de Aanvullende Post (AP) is gealloceerd naar de departementale begroting voor dit fonds.

- € 20 miljoen in 2027 oplopend naar € 75 miljoen vanaf 2030 voor het versterken van de democratische rechtsstaat. Dit geld komt onder andere ten goede aan het vergroten van de toegang tot het recht, democratische vernieuwing en burgerschapsonderwijs.
  - In de begroting is niet terug te vinden of en waaraan deze middelen precies worden besteed. In de ontwerpbegroting BZK wordt ook niet duidelijk hoe de gelden precies zijn verdeeld tussen het ministerie van BZK en Justitie en Veiligheid. Terug te vinden is dat voor 2027 structureel € 5 miljoen is overgeboekt van de AP voor ProDemos en dat er € 4,8 miljoen is overgeboekt van de AP naar de ontwerpbegroting van BZK voor de versteviging van de aanpak van desinformatie. Het begrotingsartikel 1, waar deze overboeking onder valt, beslaat een groot terrein. Dit kan het lastig maken voor de Kamer om te volgen waar het geld precies voor wordt ingezet.

Gelet op bovenstaande stellen we vast dat de genoemde intensiveringen uit het coalitieakkoord ten dele navolgbaar zijn opgenomen en toegelicht in de ontwerpbegroting.

2. Sturen op Resultaten

Doelen

Wij vinden het belangrijk dat begrotingen en beleidsvoornemens duidelijke doelen bevatten. Om goed te kunnen besluiten waar publiek geld aan wordt besteed, zal het kabinet vooraf duidelijk moeten aangeven wat het wil bereiken. De Tweede Kamer heeft het kabinet opgeroepen om concrete en meetbare hoofddoelen en hoofdresultaten op te nemen in het jaarverslag (Motie Van der Lee c.s. Kamerstuk 36740, nr. 7). Ook de minister van Financiën heeft het belang van duidelijke doelen en resultaten onderschreven en wil deze een plaats geven in de begroting.

Wij zijn nagegaan of in de beleidsagenda van de begroting van het ministerie van BZK duidelijke en bij voorkeur meetbaar geformuleerde doelen staan opgenomen over de hoofddoelen van het kabinetsbeleid.

In de begroting zijn de volgende beleidsprioriteiten van het kabinet opgenomen:

1. Het versterken van de weerbaarheid van de democratische rechtsstaat. De minister zet maatregelen in om de democratische gemeenschap weerbaarder te maken en maatregelen gericht op het versterken van integriteit, menselijkheid en transparantie.
2. Het versterken van regio’s door middel van samenwerking. In de begroting gaat hierbij aandacht uit naar de herstelopera tie in Groningen en Noord-Drenthe. In de begroting is terug te vinden dat bij de uitvoering van de versterkingsoperatie veiligheid, de veiligheidsbeleving en het creëren van vooruitgang voor de bewoners voorop staan.
3. Goed en slagvaardig bestuur: het verbeteren van uitvoerbaarheid, vereenvoudiging en vernieuwing. De minister stelt hierbij de volgende

doelen: een overheid die eenvoudig en betrouwbaar is, die slagvaardig en wendbaar opereert, die eerlijk is over wat kan en verantwoordelijkheid neemt voor haar handelen, een overheid die geworteld is in de samenleving en dichtbij mensen staat. Bij de vereenvoudiging van beleid en regelgeving gaat het bijvoorbeeld om het verminderen van regeldruk.

We stellen vast dat voor de beleidsprioriteiten die in de beleidsagenda zijn genoemd, maar zeer beperkt concrete doelen zijn geformuleerd. De prioriteiten en doelen van de minister van BZK zijn voor een groot deel randvoorwaardelijk voor het functioneren en presteren van de (rijks)overheid. Een voorbeeld is beleidsprioriteit 1 ‘het versterken van de weerbaarheid van de democratische rechtstaat’. Het is lastig om daar meetbare of concrete doelstellingen voor te formuleren. Echter, dit is geen reden om in het geheel geen of beperkt concrete doelen op te nemen. In de begroting zijn uit te voeren acties, plannen of interventies veelal concreet omschreven. Dat is belangrijk zodat u, de Kamer, de voortgang op de beleidsdoelstellingen kunt volgen. In de ontwerpbegroting is bij de artikelen 1 en 15 een tabel opgenomen met digitale links naar eerder verstuurde Kamerstukken (‘Beleidskeuzes uitgelegd’). Deze stukken onderbouwen de instrumenten die in het begrotingsartikel terugkomen en vergroten zo het inzicht in de koppeling tussen (veelal niet concrete) doelen en ingezette middelen.

Bij beleidsprioriteit 3 Goed en slagvaardig bestuur signaleren we dat deze prioriteiten ook zijn opgenomen als doelen van de Taskforce Slagvaardige Overheid in de opdrachtbrief Slagvaardige Overheid. In deze opdrachtbrief zijn beperkt concrete en meetbare doelen opgenomen.

Strategische evaluatieagenda (SEA)

De minister is verantwoordelijk voor het periodiek onderzoeken van de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid dat aan zijn/haar begroting ten grondslag ligt. De SEA laat zien welke evaluaties zijn uitgevoerd en gepland per beleidsthema. De Tweede Kamer kan de evaluatieagenda in de begroting beoordelen, en aandacht vragen voor evaluaties die in de agenda ontbreken.

We vinden een aantal evaluatieonderzoeken uit de SEA van bijzonder belang voor de Tweede Kamercommissie Binnenlandse Zaken. Wij adviseren u deze evaluatie(s) voor uw agendering in overweging te nemen:

- Periodieke Rapportage BZK begrotingsartikel 6.5 Identiteitsstelsel (15 juni, 2026). Daarin wordt geconcludeerd dat door verontrustende ontwikkelingen op het gebied van (cyber-)dreiging het crucialer wordt om de inspanningen voor veiligheid en weerbaarheid te intensiveren.
- Beleidsdoorlichting BZK begrotingsartikel 1 Openbaar bestuur en democratie (maart, 2024). De minister signaleert in de begroting risico’s bij het begrotingsartikel (zie ook paragraaf 3).

3. Risico’s en beheer

Wij verwachten dat een ontwerpbegroting aandacht besteedt aan financiële risico’s, bedrijfsvoeringrisico’s en/of beleidsrisico’s. Wij hebben op 20 mei 2026

onze Hoogrisicolijst gepubliceerd. De minister heeft in het jaarverslag over 2025 ook een aantal risico's genoemd (Kamerstuk 36945-VII, nr. 1). In de ontwerpbegroting voor 2027 heeft de minister aandacht voor onder meer de volgende risico's:

- Het risico op autocratisering en dreigingen die vanuit zowel binnen als buiten Nederland komen;
- Het risico op versnippering op het gebied van digitalisering.

Naast de risico's die de minister benoemt in de ontwerpbegroting, zien wij de volgende risico's:

- ambitieuze doelen en ontoereikende middelen voor het tegengaan van discriminatie (zoals opgenomen in de Hoogrisicolijst (Bijlage bij Kamerstuk 36945, nr.3);
- decentrale overheden die zeggen hun (wettelijke) taken onvoldoende te kunnen uitvoeren, omdat ze te weinig financiële compensatie krijgen voor hun (medebewinds-) taken (zoals opgenomen in de brief van 2025 (Kamerstuk 36800-VII, nr. 8);
- een overheid die er niet in slaagt om (grote) IT-ambities waar te maken, omdat er onvoldoende financiële middelen worden ingezet (zoals opgenomen in de brief van 2025 (Kamerstuk 36800-VII, nr. 8).

Wij vragen uw aandacht voor de bovengenoemde risico's. Uiteindelijk kunnen deze risico's in de toekomst gevolgen hebben voor de uitgaven en het bereiken van afgesproken resultaten.

Wij vertrouwen erop dat deze brief behulpzaam is bij de begrotingsbehandeling in uw Kamer.

Algemene Rekenkamer

drs. P.J. (Pieter) Duisenberg,
president

drs. M.J.P. (Mark) Smolenaars,
secretaris

4. Bijlage: overzicht onvolkomenheden Verantwoordingsonderzoek 2025

Onvolkomenheden bij ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

	2022	2023	2024	2025	
Bestaande onvolkomenheid					
1. Inkoopbeheer Nationaal Coördinator Groningen			✗	✗	▶
Nieuwe onvolkomenheid					
2. Inkoopbeheer SSC-ICT				✗	
Opgeloste onvolkomenheid					
3. Rijksbreed IT-beheer	✗	✗	✗	✓	

✗ Onvolkomenheid
⊗ Ernstige onvolkomenheid
✓ Opgelost: de maatregelen die zijn uitgevoerd om de onvolkomenheid op te lossen, werken

▶ De minister heeft afgelopen jaar vooruitgang geboekt in het oplossen van de onvolkomenheid
‖ De minister heeft afgelopen jaar weinig tot geen vooruitgang geboekt in het oplossen van de onvolkomenheid